

В УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ НА ССБ Заседание на 15 и 16 ноември

На 15 и 16 ноември се проведе поредното заседание на Управителния съвет на Съюза на Слепите в България. Като цяло то беше посветено на проблеми от всекидневен характер. В началото на заседанието бяха отчетени резултатите от дейността на ССБ и “Успех холдинг” ЕООД за първото полугодие на текущата година. Поради това, че в съвсем скоро време ще се проведе заседанието, на което ще бъдат отчетени резултатите от деветмесечието, няма да се спирам на данните за полугодие, особено като се има предвид, че до излизането на настоящия брой те вече ще са остарели.

По следващата точка от дневния ред членовете на УС избраха за одитор г-жа Мария Вълканова. След това обсъдиха задълбочено предложението за евентуалното назначаване на търговски представител на холдинга в Румъния.

От няколко години в ССБ има практика незрящи студенти да стажуват в съюзните организации и в предприятията. Оттогава датира и практиката тяхната работа внимателно да се следи от членовете на управителния съвет. Тазгодишният летен стаж на нашите студенти беше анализиран като следваща точка от дневния ред. От поканените осем студенти са се отзовали шест, от които петима са провели лятна практика в поделенията на ССБ.

След това в управителния съвет бяха разгледани предложенията за награждаване на съюзни дейци със съюзни отличия. По тази точка управителният съвет реши да награди по случай навършване на кръгли годишнини с медал за особени заслуги г-жа Соня Иванова и г-жа Мира Попова.

На основание член седем, алинея първа и втора от параграф две от преходните и заключителните разпоредби, за дългогодишен и значителен принос в системата на ССБ и навършване на кръгли годишнини бяха наградени Петранка Бешкова със златна значка, Роза Янчева със сребърна значка, Олга Петрова, дългогодишен четец в студиото на ССБ със сребърна значка, Бинка Монева, председател на ТСО Бургас – сребърна значка, Данчо Стефанов Данчев – председател на ТСО Марица Пловдив - златна значка, Младен Григоров Стоилов, началник цех монтаж Успех ССБ “Елком” Варна – златна значка, Дянко Дянков Минев, председател на ТСО Дряново – сребърна значка и Стефанка Петкова Иванова, работник в “Успех лайт” ССБ Сливен със сребърна значка.

Има завишаване на бюджетите на РСО София, Плевен и Кюстендил като при Плевен нямаме фактическо завишение, а само прехвърляне на средства от едно перо в друго. В София се отпускат допълнително 1500 лв. за довършване на ремонта на клуба на организацията на ул. “Цар Симеон”. На асамблеята в Анталия нашият кандидат не беше избран в борда, а бяха преизбрани в своите комисии: г-жа Живка Павлова в комисията, отговаряща за активността на незрящите жени и Маньо Алексиев в комисията по човешките права.

Прие се отчета за участието на нашите представители на семинар в град Букурещ по темата “Прогрес – семинар за развитието на човешките ресурси” по покана на румънската асоциация на слепите и със съдействието на Европейския съюз на слепите. Участваха Велик Атанасов, Господин Атанасов, Бинка Монева, Атанас Петров Асен Алтънов, Донка Андонова, Генко Изворски, Тодор Радев, Валентина Мардеросова, Лиляна Димитрова, Любомирка Момчилова, Динка Желева, Павлин Ангелов, Валери Григоров и Христо Колев.

Бяха приети и образците за организационните отчети.

УС одобри сделката за продажбата на имота в Казанлък и одобри извършените разходи по направление, както са фиксирани в отчета на средствата получени от тази сделка.

Членовете на УС актуализираха правилника за извършване на общественополезна дейност от Националния център за рехабилитация на слепи.

УС изслуша и прие отчет за участието на делегацията на ССБ на Осмата генерална асамблея на Европейския съюз на слепите и на Европейския форум по равноправие и антидискриминация проведени от 21 до 28 октомври 2007 г. в Анталия, Турция.

Димитрина МИХАЙЛОВА

ДИСКУСИЯ Мнение

Уважаема редакция,

Ето, че и аз се присъединявам към вашите кореспонденти от дълбоката провинция. Пиша ви от град Харманли. Повод за написването на тези редове е материалът на Георги Генев относно отчетните събрания в ССБ.

Смятам, че отчетите, освен на критериите – краткост и разбираемост, трябва да отговарят и на един друг критерий – актуалност.

Вече втора година, отчетните събрания в ТСО Харманли се провеждат в началото на четвъртото тримесечие, като на тях се отчита дейността на организацията за предходната година.

На поставения от мен въпрос, защо това е така, председателката Калинка Стайкова отговори, че така е спуснат графикът отгоре. Приех отговора ѝ с много резерви. Безспорно, трябва да има дисциплина, но ето, че се губи актуалност и това е една от причините и тази година въпросът за отчетните събрания да бъде повдигнат отново.

Имам въпрос към УС на ССБ и РУС – кому е нужен неактуален, формален отчет?

Имам и втори въпрос към централното и регионалното ръководства. Въпросът ми е за финансирането на ТСО. Оказа се, че ТСО Харманли разполага само със средствата, събирани от членския внос.

Като икономист знам, че държавната субсидия е предназначена за дейността на цялата съюзна система. Защо средствата се разпределят така некоректно спрямо ТСО Харманли? След като ССБ е структуриран на три нива, то и финансовите средства би следвало да се разпределят на три нива, с различен процент на субсидиране.

Надявам се, че ръководството ще даде отговор на поставените от мен въпроси.

Петко АБАДЖИЕВ
Харманли

Да помислим заедно

Уважаеми колеги по съдба, преди няколко дни от Социални грижи научих, че срока за ползване на едно слухово апаратче е стигнал до 6 години! Чрез списание "Зари" искам да споделя с всички, които стоят в живота без звук в ушите и светлина пред очите, тревогата си. Само вие можете да усетите сериозността на положението.

С увреден слух 95% на едното ухо и 98% на другото ухо от 1983 г. ползвам слухово апаратче. Тогава срокът на годност беше 3 години, направиха го 4, по-късно 5 и сега на шест години. Приканвам ви на колективно обсъждане. Редно е да започнем протест срещу социалния министър Емилия Масларова. Трябва да ѝ опишем нашата съдба. Един тотално сляп човек, без слух стои жив в гроба без слухово апаратче. Ако г-жа Масларова има добро сърце нека реално да погледне на нашата тежка съдба и нека отмени тази дискриминационна разпоредба.

С колективно мнение по въпроса искам да се обърнем към асоциацията на НАСГБ. Редно е те да поемат щафетата за реално и справедливо уреждане на този въпрос. Смятам, че нашата тежка инвалидност не може да се сравнява с ония хора, които имат само слухови проблеми и слагат апарата при гледане на телевизия и слушане на радио.

Уважаеми колеги по съдба, приканвам ви за сериозно отношение по въпроса и вярвам, че Масларова ще се съгласи да намали срока за ползване на слухово апаратче на 4 години в името на една шепа българи, обречени да живеят без звук и светлина. Трябва да се знае, че ние от ставане до лягане, непрекъснато ползваме слухови апаратчета и това ни спасява от гробната тишина. Министър Масларова, вие сте на ход!

С уважение Аврам АВРАМОВ
Велико Търново
ул. "Никола Габровски" 33 Б
тел.: 062/ 658-934

ЗА ЖИЗНЕНОСТТА НА ЕДНА ТРАДИЦИЯ Национален конкурс за бързо и правилно четене и правилно писане на брайлов шрифт

Едва ли е нужно да започваме отново разговора за значението на брайловото писмо в живота на незрящите хора по света. Вече почти два века благодарение на него те могат успешно да се включват във всички сфери на обществения живот, могат да се развиват като образовани и интелигентни личности способни да се конкурират на полето на знанието и уменията с много от своите виждащи съвременници.

Развитието на техническите средства доведе до това, че днес слепите имат много повече възможности за придобиване и обработка на информация, и тези възможности непрекъснато се увеличават. Въпреки това брайловото

Писмо, макар и оспорвано понякога не губи своята актуалност и днес. Защото не друго, а именно то е това, което дава на незрящите онази базова грамотност, без която е трудно да си представим тяхното по-нататъшно развитие.

В недалечното минало в България Съюза на слепите и Националното читалище “Луи Брайл” полагаха сериозни усилия за утвърждаване и популяризиране на брайловата грамотност на незрящите.

За съжаление, след 1989 г. и в това отношение настъпиха твърде неблагоприятни изменения.

Обучението по брайл се концентрира на практика само в специалните училища за деца с нарушено зрение и до някъде в рехабилитационните центрове. Почти беше изгубена една установила се през годините традиция да се провеждат конкурси по четене и писане на брайл. За чест на колегите от Пловдив тя бе скромно, но упорито съхранявана в техния град, където всяка година в навечерието на празника на славянската писменост и българската култура те провеждаха своя регионален конкурс, за което нашите читатели редовно бяха информирани.

В началото на тази година Управителният съвет на Съюза на слепите в България реши да организира провеждането на Национален конкурс по “бързо и правилно четене” и “правилно писане” на брайлов шрифт. В изпълнение на това решение бяха организирани междинни състезания, на които се излъчиха най-добрите във всички регионални организации, и те вече придобиха правото да участват на втория кръг на националния конкурс.

И така на четвърти декември в Хотел “Амбасадор” в София този национален конкурс стана факт. Организационно-техническата работа по провеждането му бе поета от ръководството на регионалната организация на ССБ в София. Основната финансова тежест разбира се падна върху ССБ, но трябва да отбележим, че това начинание беше любезно подпомогнато и от Хотел “Амбасадор”, от фирмата за производство на сладкарски изделия “Никай” и “Топдринк” – фирма за алкохолни и безалкохолни напитки, на които от името на участниците и организаторите на конкурса изказваме нашата сърдечна благодарност.

В конкурса взеха участие осемнадесет състезатели от единадесет регионални организации на ССБ. За съжаление не присъстваха представители на организациите от Благоевград, Кърджали, Монтана, Сливен и Смолян. Не вярвам там да няма хора – брайлово грамотни. По-вероятно е ръководителите по региони да са подценили значението на това начинание.

Участниците бяха разделени на две групи, в които те се състезаваха помежду си. Едната група беше съставена от лица придобили брайловата си грамотност като ученици в училищата за деца с нарушено зрение, а в другата бяха включени тези, които са били оgramотени в курсове по брайлово оgramотяване, в Рехабилитационните центрове или са се оgramотили самостоятелно.

Във втората група се състезаваха седем човека, а в първата единадесет.

Класирането на участниците ставаше на базата на комплексна оценка включваща техните резултати, както от четенето така и от писането на брайлов шрифт.

В частта за бързо и правилно четене състезателите трябваше да се справят с непознат текст, при което се отчиташе времето на изчитане и допуснатите при четенето грешки. Правилното писане беше оценявано на базата на диктовка, разбира се пак върху непознат текст, а при класирането се вземаше предвид броя на допуснатите при писането грешки. На края резултатите от двата етапа на конкурса се обобщаваха и беше оформено крайното класиране.

Конкурсът се проведе от жури в състав: Йордан Младенов – секретар на Национално читалище “Луи

Брайл” Румяна Каменска и Татяна Несторова от Брайловата печатница при ССБ и председателствано от Петър Стайков.

В групата на самоограмотилите се незрящи при комплексното класиране първо място зае Деян Николов от РСО Русе, Второ – Иванка Христова от РСО Плевен и на трето място се класира Банко Костов от Дряново.

В групата на тези, които са се ограмотили в училищата за деца с нарушено зрение Безапелационно първото място бе завоювано от Румяна Димитрова от София. Журито присъди две втори награди съответно на Недялка Митева от Варна и на Катя Мирчева от Бургас. С трета награда беше отличена Петя Нейчева от Стара Загора.

Председателят на журито обяви резултатите по време на вечерята, на която присъстваха всички организатори и състезатели.

В своето кратко изказване той поздрави всички участници и изрази задоволството си, че този конкурс най-сетне вече е получил своето национално измерение. Петър Стайков направи и кратък анализ на постигнатите резултати като обърна специално внимание на една от особеностите на този конкурс. Той отново подчерта, че състезанието се провежда за “бързо и правилно”, а не за изразително четене.

Когато се правят конкурси за изразително четене те могат да бъдат като самостоятелен етап от цялостен конкурс за четене, но в този случай участниците не четът непознат текст, а точно обратното получават предварително текст, с който могат да се запознаят, който могат да разучат и върху който могат да упражняват уменията си за художествен, артистичен прочит. В миналото в състава на оценяващите бяха привлечани и артисти от театралните сцени, с помощта на които журито си гарантираше по-висока степен на компетентност.

В тазгодишния конкурс не беше предвидена съставката за изразително четене. Но някои от наистина добре подготвените участници, обаче наблегнаха и на художествената страна на своя прочит на текста, което закономерно им отне поне по десетина секунди, а това ги постави по назад в крайното класиране.

Наградите бяха връчени от председателя на Съюза на слепите Г-н Васил Долапчиев.

В своето приветствие към участниците той обърна специално внимание на това, че проблема за понататъшното популяризиране на брайловото писмо е в сред основните проблеми по които се работи не само в България, но и в цял свят. В края на миналата година борда на европейския съюз на слепите е приел специална резолюция, в която призовава всички организации на слепите в Европа да акцентират на развитието на използването на брайловото писмо. Г-н Долапчиев увери участниците в конкурса, че ССБ има твърдото намерение да превърне ежегодното му провеждане в традиция, защото всички ние знаем, че независимо от голямото развитие на помощните технически средства за слепи, брайловото писмо ще си остане основен критерий за грамотността на незрящите хора, че то може и да търпи влиянието на новите информационни технологии, но в края на краищата те не го изместват, а само увеличават формите и начините на неговата употреба.

В заключение председателят на Съюза на слепите поздрави както наградените, така и всички участници и им пожела нови успехи и по-добри резултати в следващите издания на конкурса.

Димитрина МИХАЙЛОВА

ИСТОРИЯ Рилският манастир - спокойствие и духовност

Рилският манастир е величествен паметник на българската култура от епохата на Възраждането. Възникнал като религиозно средище още по време на ранния феодализъм в България (9-и – 10-и в.), през тежките години на чуждоземно робство (14-и – 19-и в.) той е като истинска крепост на българщината, огнище на народна просвета и култура.

Историята на създаването на манастира е свързана с живота и дейността на отшелника Свети Иван Рилски, живял от 876 до 946 година. Данни за живота му черпим от житията, писани за него и от "Завета" му, достигнал до нас в препис от 18-и век.

Свети Иван Рилски се явява като изразител на социалния протест против феодалното подтисничество

на властта и църквата. Оттегляйки се далеч от тогавашното общество, той пише в своя "Завет": "Когато дойдох в тая Рилска пустиня не намерих човек, но само диви зверове и непроходими дебри. И аз се заселих самин в нея". Високообразован за времето си, с дарба на мисионер и организатор, той скоро събира около себе си последователи и така се поставя началото на първото монашеско общежитие. Допуска се, че още тогава в Рилския манастир се развива просветна и книжовна дейност. Основание за това дават и откритите в подвързията на един църковен сборник от 15-и в. пергаментни листа от глаголически ръкопис, писан в края на X век.

Популярността на Свети Иван Рилски и неговото монашеско общежитие нараства в първите години от създаването на манастира до такава степен, че достига и до царския двор. Затова и една от най-разпространените легенди за Свети Иван Рилски е срещата му с цар Петър. Тази среща е изобразена в много икони, стенописи и щампи (14-и – 19-и в.).

Историческите документи дават съвсем оскъдни сведения за току-що създадения манастир. "Измина време... и някои от боголюбивите създадоха молитвен дом, построиха в полите на планината къщички, създадоха килии...", пише през 15-и век Георги Скилица в житието за Свети Иван Рилски.

Предполага се, че първоначално манастирът е построен на около 3 километра от сегашното му местоположение – в местността Белите килии и под постницата, посветена на Свети Лука.

Оскъдни са сведенията и за по-нататъшната съдба на манастира. След смъртта на Свети Иван Рилски през 946 година неговите чудотворни мощи се пренасят по градовете Средец, Унгария и Търново, а образът му на български светец е изписан в много наши църкви – Бояна (13-и в.), Земен (14-и в.), Търново (15-и в.) и др.

През 13-и и 14-и век манастирът израства като голям църковен и културен център, получава обширни земи и различни привилегии. За това съдим от ценния исторически документ, съхраняван във фондохранилището на музея – Хрисовулът (Златопечатна дарствена грамота) на цар Иван Шишман от 1378 година. Последният владетел на средновековна България утвърждава правата на манастира да притежава гори, земи и селища.

Днешното местоположение на манастира датира от 14-и век. Тогава е построено отбранително по предназначение съоръжение – Хрельовата кула. Вграденият в стената тухлен надпис гласи, че тази кула е строена през 1335 година от Среднострумския владетел Стефан Драговол – Хрельо. Кулата е единствената запазена сграда от целия ансамбъл. Построена е като здрава крепост. На последния етаж на тази кула е вградена малка църква, чиито ценни стенописи от 14-и век бяха реставрирани през 1966-1970 година и влязоха в златния фонд на българското изкуство. През 1343 година до кулата е построена църква, която през 1834 година е съборена и на нейно място е издигната сегашната църква. От 14-и век са запазени владишкият трон и външните двери на старата Хрельова църква – забележителни творби на българското резбарско изкуство. Те са изработени от дърво и са украсени с ажурна плетеница. Украсата на владишкия трон е допълнена с инкрустация от слонова кост. В дърворезбата на вратата са издялани фигури на грифони и други митологични животни. Плетеницата се редува с медальони. Запазена е и надгробната плоча на Деспот Хрельо. От поетично изписаната епитафия научаваме за неговата трагична смърт.

Благодарение на своето местоположение, далеч от пътищата, по които се движели турските войски и от местата на турските поселения, манастирът се запазва в началото на османското нашествие.

Още в първите години на османското робство привилегиите, дадени му от българските царе, са потвърдени с фермани от централната турска власт. Впоследствие, въпреки тези фермани, манастирът е разорен, ограбен и запуснат. Упадъкът на поробената ни страна дава своето отражение и върху развитието на манастира.

През втората половина на 15-и век с усилията на тримата братя Йоасаф, Давид и Теофан манастирът е възстановен. През това време Рилският манастир сключва договор за взаимопомощ с руския манастир Свети Пантелеймон, намиращ се в Атон. Оригиналният екземпляр от този двустранен договор се намира в музейната сбирка на манастира.

През този, възстановителен за манастира, период едно вълнуващо събитие раздвижва духовете на българския народ. Мощите на Свети Иван Рилски – символ на християнската вяра, са пренесени с тържествена процесия от Търново в Рилския манастир. Това събитие е описано от очевидец – книжовника Владислав Граматик в неговия "Панагерик", съставен през 1479 година. Той съдържа ценни исторически сведения за живота на българския народ през втората половина на 15-и век и е

изложен в музейната експозиция. Процесията е илюстрирана в много шампи и стенописи.

От първите векове на османското владичество датират и други ценни ръкописи, като прочутото Крупнишко евангелие, подарено от Крупнишкия митрополит Йоасаф през 1577 година, с позлатена сребърна обковка, изработена от софийския златар Матей през 1640 година, и евангелието, наречено Сучавско, писано от йеромонах Макария през 1529 година в манастира Путна (Румъния) и украсено с цветни миниатюри.

В средата на 16-и век рилските монаси установяват връзки с могъщата московска държава. В музея са изложени грамоти, донесени от Русия през 16-и и 17-и век, както и някои ценни подаръци, като книги, икони и църковна утвар.

По-нататъшното съществуване на манастира е тежко, поради засилването на политическия и икономически гнет от страна на османското правителство. Произволите на местната управа стават често явление. През 18-и век разбойнически шайки няколко пъти нападат и ограбват имуществото на манастира.

Особено се разширяват контактите на манастира през 18-и и 19-и век. От Русия той получава богослужбна литература, църковни одежди и даже парична помощ. В средата на 19-и век двама рилски монаси обикалят цяла Русия, донасят от там помощ и утвърждават вярата в "Дяда Ивана", в освободителната мисия на Русия за свободата на нашия народ.

Въпреки тежките условия на живот през вековете на робството, в манастира продължава да се развива книжовна дейност. В средата на 18-и век тук работи видният и извънредно продуктивен книжовник Йосиф Брадати. В своите проповеди (дамаскини), написани на простонароден български език, той издига глас против чуждоземните потисници.

Рилският манастир през цялото робство запазва своята автономност и е огнище на грамотност и книжовност. В него се запазва живо българското народностно самосъзнание за онова далечно минало, когато българите са били свободен народ и са имали държава. В края на 18-и и през 19-и век манастирът изживява подем, свързан с промените, настъпили в обществено-икономическия и политически живот на българския народ през периода на Българското национално възрождане.

В Рилския манастир започва усилено строителство. Още в края на 18-и век, въпреки забраната на турската администрация, е пристроено едно отделение към старата Хрельова църква. След опожаряването на манастира през 1778 година от разбойнически шайки, са проведени възстановителни работи по манастирските сгради.

Но истинско ново строителство започва от 1816 година. Тогава са изградени северното, източното и западното крило на манастира. В този период са построени и много църкви в околностите му: църквите при постницата „Свети Лука”, старата постница при пещерата, гробищната църква и църквата при метоха Пчелино.

През 1833 г. в манастира избухва голям пожар. Изгарят всички манастирски сгради, с изключение на Хрельовата кула и църквата до нея. В Рилското корито отново започва грандиозно строителство, дело на което е днешният великолепен архитектурен ансамбъл.

Цялостното изграждане на манастира е работа на талантиливи български майстори-строители, като първомайстора от с. Рила, Алекси Рилец, Кръстьо Дебъралията, Миленко от Блаташница, Павел от Костурско и др. Тези самобитни народни строители създават един цялостен архитектурен ансамбъл, свързан неповторимо с околната величествена природа. Красотата на манастирските сгради с многобройни колони, арки, сводове, къшкови и стълбища се допълва от петкуполната църква с грациозни полукръгли извивки на покрива, от грандиозността на магерницата, от просторните, богато украсени със стенописи и резби, стаи.

В Рилския манастир се намират едни от най-ценните образци на възрожденска живопис, резбарство и гравьорство. За изписването на главната църква и параклисите са си дали среща най-добрите за времето зографи – представители на Самоковската и Банско-Разложката иконописни школи: Димитър Хр. Зограф, заедно със сина си Станислав Доспевски, Захари Хр. Зограф, Коста Вальов, Иван Образописов, Димитър и Симеон Молерови и др. В техните стенописи образите на светците и религиозните сцени са преплетени и с определени светски мотиви, особено в портретите на дарителите. Живописата в Рилския манастир отразява особеностите на цял етап от развитието на българското изкуство през епохата на Възрождането. Голям интерес представляват и множеството икони от различни епохи, запазени в църквата, параклисите и музея. Наред с тях са и шампите – едни

от първите графични произведения у нас. Масово разпространявани сред народа, поради серийното им отпечатване в манастирската шампарница, те допринасят за повишаването на самочувствието и националното самосъзнание на българите.

Рилският манастир е истинска съкровищница на дърворезбени паметници на изкуството – изкусно изработени дърворезбени иконостаси, тронове и други ритуални предмети. Те допълват красотата на интериора на църкви и параклиси. Най-внушителен със своята монументалност е позлатеният иконостас в Главната църква – творба на Самоковската резбарска школа с главен майстор Атанас и неговите ученици Стойчо Фандъков, Педар Дашин и др. С красиви дърворезбени тавани, дървени парпети, колони, шкафове, врати и прозорци са украсени манастирските помещения. Много са произведенията на миниатюрната резба, между които е неповторимият шедьовър – дървеният кръст на монаха Рафаил, изработен от 1790 до 1802 година. Резбите в Рилския манастир говорят за богатото въображение и таланта на българските майстори.

Наред с книжовната дейност в Рилския манастир се развива и просветна дейност. Тук учат и работят много възрожденски просветители, между които е и най-големият педагог по онова време Неофит Рилски – виден книжовник и просветен деец. Из цялата страна възникват, създадени от него духовни средища, където представители на манастира наред с религиозните проповеди, просвещават децата на българите.

Запазени са и манастирската библиотека и архива – свидетелства за хилядолетната история на Рилския манастир.

В националния музей "Рилски манастир" на голям интерес се радват:

1. Експозицията за историята на манастира от 10-и век до наши дни.
2. Монашеска килия.
3. Килията на автора на "История славянобългарска" Паисий Хилендарски – архитектурно копие от оригинала, който се намира в Хилендарския манастир в Света гора. В предверието е уредена фотоизложба, посветена на Паисий.
4. Килиите на Неофит Рилски и експозиция за неговата книжовна и посветна дейност през 19-и век.
5. Магерницата (манастирската кухня) – дело на майстор Алекси Рилец от 1817 година.
6. Етнографските богатства от 18-и и 19-и век; тъкани, накити и ковано желязо. Всички предмети са подаръци от народа.
7. Гостни стаи от Копривщица и Чирпан.
8. Дърворезбите на манастира – експозиция от гипсови отливки от оригиналите на няколко църкви и параклиси.
9. Хрельова кула със стенописи от 14-и век – открита за посещения само през летния сезон, когато влагата е по-малка.

Наред с централния манастирски комплекс могат да се разгледат и други паметници на културата, свързани с историята на манастира:

1. Орлица – стопански сгради и църква със стенописи от 15-и и 19-и век (на няколко км по пътя от гр. Рила и на 18 км под манастира).
2. Пчелино – манастирски стопански сгради и църква от 1820. (4 км под манастира).
3. Манастирската костница и църква от 1795 г. – в непосредствена близост до манастира (на юг до реката).
4. Постницата Свети Лука – две църкви с ценни стенописи от 1799 и 1811 г. и жилище на Неофит Рилски от 1843 г.
5. Гробът на създателя на манастира Свети Иван Рилски, пещерата, в която е умрял на 18 август 946 г. и църква от 1820 г.

На 7 км над Рилския манастир се намира красивата Партизанска поляна, откъдето може да те тръгне по туристическите маршрути за Рибните езера, Самоков, Мусала и Разлог.

Рилският манастир е привлекателен туристически обект за българските и чуждестранните туристи.

Тук хората намират утеха, изцеление и надежда

Празникът на манастира е на деветнадесети октомври. В езика на народа той е известен като “отчов ден”. Именно с въпроса какво точно означава това започнах разговора си с негово Високо преподобие игумена на Рилския манастир.

- Наистина това е празникът на Светата рилска обител. Това е и най-големият празник на светеца. Свети Иван Рилски се чества три пъти в годината - на първи юли честваме връщането на мощите на Свети Иван Рилски в манастира от Велико Търново, на осемнадесети август се отбелязва денят на земната му кончина и на деветнадесети октомври се празнува пренасянето на мощите му от Средец във Велико Търново. Именно този ден се нарича Отчов. На езика на миряните това означава ден на отца -покровител на цяла България.

- А откъде произтича това, че пак в народните вярвания Свети Иван Рилски по някакъв начин се свързва и със съдбите на слепите хора?

- Мисля, че обяснението може да се търси в самия живот на светеца. Неговият живот е пример, с който той е помогнал и спомага и днес на много хора. Показва ни как трябва да живеем. Чрез своето учение и чрез завета, който е оставил на учениците си, който е един истински нравствен кодекс, той помага на тези, които тънат в духовен мрак да прогледнат. Аз смятам, че това се отнася и за физически виждащите и за физически невиждащите. Защото и едните и другите могат да бъдат в духовен мрак и именно Свети Иван помага на всички незрящи, духовно и физически, да прогледнат, за да видят спасителната мисия на нашия Господ Исус Христос.

- Хората казват, че тук са ставали много и различни чудеса. Можете ли да ни разкажете за някое чудодейно проявление на силата на Свети Иван Рилски?

- Истина е. Такива чудеса много са ставали. Стават и сега. И аз съм сигурен, че ще продължат да стават поради силната вяра на този, който е дошъл да се помоли или за него са се помолили негови близки и сродници. На Великден тази година дойде един човек от Самоков, който дори беше написал на пишеша машина своята история, подписал се беше и лично ми я разказа. Имал човекът големи проблеми с черния дроб, а и други заболявания имал. И когато лекарите безпомощно дигнали ръце, той се помолил горещо пред иконата на Свети Иван Рилски, която била в неговата спалня, и от този момент нещата коренно се променили. Човекът беше написал това, за да изрази благодарността си към светеца, а и не само към него. В самото писмо, което ни остави, многократно възхваляваше Бога, Неговата сила и величие и смирено благодареше за това чудо, което е станало чрез преподобния Свети Иван Рилски. Тук мнозина намират утеха, намират изцеление, мнозина получават надежда.

- Знаем, че в миналото манастирите са били културни средища, в тях са се преписвали жития на светци, създавали са се, ако може така да се каже, своеобразни морални кодекси. Какъв е днес обликът на манастирите и по какъв начин те допринасят за духовното развитие на народа ни?

- Във всеки манастир основното и първото това са монасите, които посвещават живота си в служение на Бога. Ето защо общото между всички манастири е редовното извършване на богослужения. Това са богослужбени последования, в които се отправят молитви към Бога за цялата нация, за целия народ, за всички християни по света, за всички, които страдат, които боледуват. Всеки ден отправяме молитвите си за благодворен въздух, което е много важно в днешно време, за изобилие на земните блага и за мир на човечеството.

Разбира се всеки манастир си има свой режим, свой начин на живот с някои особености, но пак повтарям основното е богослужението на обителите, в тях се извършват кръщения на нови християни, извършват се различни богослужбени последования според желанието на поклонниците, маслосвети, четат се молитви за различни потребности. След възстановяването на демокрацията у нас някои свети обители започнаха отново да издават духовна литература, с което трябваше да се запълни една наистина голяма празнина в нашия духовен живот. С времето църковните издания, които са предназначени за вярващите, се увеличиха и мисля си, че днес тази празнина в голяма степен е вече запълнена. Най-усърдни в това отношение са братята от Зографската света обител – Атонския манастир, които вече години наред редовно издават духовна литература. Същото мога да кажа и за

светата обител в Руенската планина, където е родното място на Свети Иван Рилски. Там беше възстановен един манастир, който е съграден много отдавна, но е бил унищожен и днес едно младо братство от ентузиазирани монаси, които освен другото откриха и интернет радио, започнаха да издават духовна литература.

- Какво е сегашното състояние на Рилската Света обител?

- В нашия манастир има осем монаси и двама послушници, на които предстои да приемат монашеството. Имаше един голям период, в който малко млади хора идваха, но сега има раздвижване. Особено през ваканциите идват много студенти богослови, които за разлика от много свои връстници вместо да губят свободното си време по кафенета и дискотеки предпочитат да дойдат тук в Светата обител, да участват в богослужението, да помагат с каквото могат. Те са в голяма помощ на манастира и наша сериозна надежда за бъдещо попълнение. Посрещаме ежедневно много туристи, много официални гости и разбира се ежедневно идват богомолци със своите потребности. И аз съм убеден, че всеки един получава тук духовната подкрепа, получава силите, които са му необходими, за да може да се справя с различните проблеми от своя живот.

- Тъй като църковните обреди са твърде непознати за обикновения мирянин, бихте ли посочил някаква литература от която дори незнаещият да може да се ориентира за това какво трябва да бъде неговото поведение, когато посещава църкви и манастири?

- Най-доброто помагало в това отношение е книгата “Нашата Вярa”. В нея най-достъпно и кратко са дадени най-важните неща, които посещаващият Божия храм трябва да знае. Нещата, които са посочени в нея не ни правят вярващи, но те ни дават правилата, дават ни насоката как да се държим.

- По случай настъпващите светли християнски празници бих искала да ви помоля за нещо специално към нашите читатели, а защо не и към всички незрящи.

- Нашият Господ Иисус Христос е казал за себе си “Аз съм светлината на света”. Това означава, че всеки който търси Спасителя, всеки, който върви по неговия път ще получи светлината, която му е необходима, Той става едно цяло с Христос и в зависимост от живота, който всеки един от нас е водил тук, на съдния ден той ще получи това, на което се е надявал и което Бог му е обещал. За това всеки, който вярва в Христос, вярва в светлината и я получава. Нека нашите братя, които са физически незрящи да знаят, че за нас е важна духовната светлина, защото мнозина зрящи са в духовна тъмнина и обратното – аз вярвам, че мнозина незрящи виждат със своите духовни очи Бога и са негови чеда. За това с раждането на Божия син Иисус Христос всеки един човек получава тази божествена светлина, получава надеждата за вечен живот и спасение.

КЛАСИКА Коледен дар, Иван ВАЗОВ

Оставаше един ден до Коледа. Зимата върлуваше. Витоша, вледеняла и настръхнала, гледаше строго изпод бялата си мантия, процепена тук-там от острите ѝ скали. Един мразовит вятър, който пронизваше до костите, вееше по снежните върхове въз София. Ситен сняг и скреж префръркваше сегиз-тогиз из замръзвания въздух, виеше се на кълбуци и засипваше покривите, дворищата, улиците. Студено беше. Комините изфърляха черни стълпове дим към безгласното пепеляво небе и чудно, тоя дим беше сега така весел, така приветлив, така радваше душата! Той наумяваше топлината, благоденствието, задоволството, което окръжаваше щастливите на тоя свят, напук на мразовете, на витошките фъртуни, на леденото вмъртвяващо дихание на зимата...

Именно на тая гледка се наслаждаваха от прозореца си, седнали на мекото канапе, г-н и г-жа Юрданови, женени пред година и половина. Цанко Юрданов, важен чиновник в едно министерство, човек образован, светски и страстно привързан в младата си жена, впиваше мълчалив поглед някъде към снежните хълбоци на Витоша. Очевидно той нито гледаше нещо там, нито бе пък зает от някаква определена мисъл, защото лицето му пазеше изражението на оная спокойна, безгрижна разсеяност, която обладава неволно човека, когато душата му е мирна, когато животът му тече плавно и гладко и когато той из една топла стая, оживена от присъствието на една прекрасна съпруга, при веселото бумтене на собата, гледа навън в бясно фучащите веяния на зимата. Всякой е изпитвал това щастливо-егоистично сънеподобно състояние.

Погледът на жена му също бягаше извън стаята, но бе така далеко и безцелно. Тя го беше опряла долу към един съседски двор. В дъното на тоя двор имаше бедна полусрутена къщица с нисък комин, който гледаше печално към небето, без да изпуска към него топъл дим; изпод нависналата и изкривена стряха поглеждаше едно прозорче, трите разбити стъкла на което бяха запушени с дрипи, а пред прага на ниските врата се бе натрупала пряспа сняг. Тая бедна къщица, сгушена между големите богатски домове, приличаше на една дрипава просекиня, заблудена между куп щастливи и горди майорки. Приликата на къщичката с просекинята още повече се увеличаваше от вида, който имаше, като да подлага ръка към огромните нови къщи около си и да казва: "Милост, пратете ми едно от вашите дръвца и аз ще се напълня с топлина, пратете ми едно от вашите скъпи украшения и аз ще се напълня с радост, може би и с песен тая вечер... Видите ли?... Малко ми трябва, за да бъда благодарна от бога. Смилете се."

Но големите къщи мълчат, те са бездушни, а щастливите човеци не чуват (уви! щастieto има тоя порок - да затъпява слуховото тъпанче), благодатното бумтение на пещта не допуска до ухото им острата песен на фъртуната в пробитата къща на сиромаша. Види се г-жа Юрданова чу тая песен, защото лицето ѝ полека-лека се покри с облаци и жалост ненадейна овлажни очите ѝ.

- Клетата Данчовица, какво ли чини сега?... Видиш ли, Цанко, само техният комин не се пуши... - продума тя замислено на мъжа си, без да дига очи от дрипавото прозорче на бедното жилище.

Мъжът ѝ свали тогава поглед от върховете на Витоша и погледна живо към сиромашкия двор.

- Нещастната - промълви той, - и с пет деца още!... И в тая стаичка без огън натъпкани. Да беше жив мъжът ѝ, той щеше да ги прехрани с малката си платка. А сега как се поминуват - представям си, Веро!
- Боже, боже, защо ли даваш сиромаси! - извика неволно Вера и по лицето ѝ мина нов облак от искрена скръб.

- И казват някои, че у нас нямало крайна сиромашия; навярно това се казва, за да се извиним, задето няма и милосърдие - забеляза Цанко.

В тоя миг фъртуната бясно изфуча навън, та се разтрепераха прозорците. Вера извика нечаяно, като сочеше Данчовичината къщица. Фъртуната с неодолимата си сила беше изтикала дрипите, що запушваха счупените стъкла на прозореца, и нахлу свободно в тъмната стаичка. Това произведе страшен смут в стаята. Децата изпищяха от ухапването на лютия студ и тозчас изскокнаха навън, обвити почти в парцали, а малките само по ризки и силно разплакани, всичките хукнаха през двора, та се скриха под стрешината на една ковачница на другия му край, дето огнището смекчаваше колко-годе въздуха. Само майката остана в стаята да запушва там дупките. Нейното болнаво и сухо лице се мярна в тях като едно привидение... Но веяницата размъти със снежни облаци въздуха и препречи на двамата съпрузи зрелището.

Тогава те се обърнаха насам и погледите им паднаха на тяхната затоплена стая, богато украсена с картини в богати кръжила, с великолепните ламби, положени на орехов стол, със свилените кресла, скъпи ковчори, бибелотите, статуйките. Тая гледка на личното им благополучие и охолност за миг смути душите им чрез контраста си с първото... Но скоро тежкото настроение отслабна и разговорът им се отнесе на друг предмет. Сякаш една дебела завеса падна между честитата двойка и света на нещастните. Поне у Вера това успокоение се видеше. Тя стана за нещо и като мина край огледалото, фърли бърз и щастлив поглед на беличкото, миловидно, усмихнато личенце, което видя в големия кристал.

- А ргорос, забравих, ами ти какво направи с дрехата? - попита тя живо мъжа си, който оставаше се още позамислен.

- Коя дреха?

- Как, забрави ли? Сорти-де-балът.

- Ах, сорти-де-балът? Наистина забравих...

- Хубава работа... Да забравиш... Какъв си оригинал, Цанко! - каза Вера полусърдито, като си поправяше тоалета нещо.

Цанко стана и замислен зе да ходи из стаята.

- И чуеш ли? - обърна се пак Вера. - Иди у модния магазин на мадам У. Там видях аз чудесен един сортидебал... брокар, чудо, прелест!... Безподобно нещо.

- Но той е соленичък, пиленце...

- Соленичък? Сто и трийсет лева! Та такава мизерност наричаш соленичко! Или искаш да ме

сконфузиш... Ти знаеш, че ще бъдем поканени на бала у... третия ден на Коледа и мене ми е необходима наметката като въздуха, който дишам.

- Прекрасно, прекрасно.

- Не е достатъчно да кажеш прекрасно, Цанинце... Но трябва да побързаш да не би някоя друга хубостница да купи тая великолепна дреха... Представи си, то ще бъде просто ужасно.

- Представям си.

"По-голям ужас, отколкото сцената, която ни се лъсна преди малко" - щеше да довърши Цанко иронически, но предъвка думите си.

Вера го гледаше нетърпеливо.

- Е?

- Слушай, драга Верке... - зафана Цанко със сериозен вид.

Тя предвиди, че той ще прави някакви възражения, и го пресече решително:

- Няма "драга Верке", въпросът е решен.

- Ти знаеш, че аз нищо не съм ти отказвал, нищо. Но...

- Без "но", Цанинце! - извика Вера, като плесна галено мъжа си по бузата и го заля с блясъка на чудната си усмивка. - Ти трябваше сам да ми направиш един приятен сюрприз... Ти знаеш да ги правиш и по най-деликатен начин... Па ако не това, най-после друго... Аз се полагам на твоя изящен вкус.

Суетната Вера очевидно искаше да блесне с някой извънреден накит на Коледа. Без такова нещо чинеше й се, че не ще да посрещне празника, както подобава.

- Добре, съгласен! - каза изведнаж с осветлено лице Цанко; - ще ти направя сюрприз, достоен за тебе, за твоето природно добро сърце, за твоята несравнена и любяща душа.

- Дай ръката, faisons la paix! - каза Вера, като фана десницата на Цанка и я стърси примирително.

Мръкна се скоро. Вера беше в страшно вълнение целия ден за сюрприза, който й се готвеше.

Въображението й още отсега работеше, за да открие тайната на изненадата, и тая изненада ще бъде твърде, твърде радостна за нея: тя знаеше, че когато Цанко обещава нещо, то умее да го изпълни по жентлменски. И наистина дали пак ще бъде безподобният, божественият сортидебал от прелестния брокер или друго труфило - златно, драгоценно, брилянтново? Как тя ще бъде възхитена! Какъв благороден е тоя Цанко!

Цанко къснееше и не се завръщаше у дома си.

Това увеличаваше сладостно-мъчителното копнение на Вера.

Смрачи се съвсем.

Цанко не идеше. Бурята фучеше яростно навън в гъстите тъмнини. Прозорците трещяха от беснотията й. Тоя неприятен шум докара на ума на Вера за бедната Данчовица и за голичките й деца.

- Бъдни вечер е сега... Те лягат без огън, те срещат Рождество гладни... Боже, боже, защо си дал сиромаси? - пошушна си тя пак и сърцето й внезапно и болезнено се сви от мъка: сякаш че някакво угризение на съвестта я нападна... Толкова щастие при такова нещастие й се стори като едно престъпление. Ней й ставаше тежко при тия мисли, та чувствуваше, че е виновна пред някого си за нещо си, но не смееше да си даде сметка за това, да отговори на себе си защо е неспокойна, и у нея неволно желание оживя да се отклони от тия мисли, да се развлече с нещо друго; душа суетна, но природно добра, слаба и впечатлителна, каквато беше, тя сещаше, че не беше добре да бъде толкова благополучна, когато в света има толкова страдания, че трябваше негли да стори нещо за тия страдания, но нямаше кураж, нито привычка да се потопи смело в тоя друг, невесел мир на човешките бедствия. Защото не стига да имаш желание и даже да имаш възможност, за да правиш добро - трябва и да смееш да го правиш... Защото да струваш доброто, както всеки светъл подвиг, изисква известна доза храброст, почти героизъм... Само злото се върши лесно и даже несъзнателно, затова и областта на неговото царуване обзема цял свят. И Вера, под натиска на тежките мисли, които й притискаха мозъка, с неволна радост чу стъпки, че идат към вратата. Тя се зарадва на случая, който идеше да я развлече... Вероятно Цанко идеше с блестящия си дар.

- Непременно сорти-де-балът е! - каза си тя и сърцето й затупа от ново детинско възхищение. Тя скокна права.

Вратата се отвори. Вместо Цанко, влезе Данчовица и с нея петте й деца. Вера не можеше да ги познае! Те бяха променени с нови дрешки, всички в топли кожухчета, радостни и усмихнати.

- Цалувайте, мами, на господарката ръчичката - каза Данчовица на децата си, които едно по друго се заредиха да ѝ цалуват ръката, без да може тя да се съвземе от изумление.

- Какво е? Какво е? - попита Вера.

- Бог да ти го върне сто пъти и да те зарадва, както ти нас зарадва, господарко - каза Данчовица просълзена; - сполай ти, че ни смисли и не ни забрави срещу божия ден... Господ и света Богородица да те благославят, дето ни облече и ни прати кола дръвца и ядене, та да посрещнем Коледа. Сега и нам се вярва, че господ се ражда... Цалувайте, цалувайте, мами, ръка на господарката!

Вера зина от удивление. Тя сама се умили до сълзи, но не можеше да си обясни какво значат тия благословии и благодарения от Данчовица.

- Навярно имате погрешка, булка Данчовице... - каза тя живо, но в същия час вратата се отвори и там се появи усмихнатото лице на мъжа ѝ, който се спря и фърли щастлив поглед на трогателната сцена, която сам беше деликатно подготвил.

Вера се сети: това било сюрпризът! Тя се спусна към Цанка просълзена и го цалуна по челото с една звънлива, дълга и мълчалива цалувка.

Тая цалувка беше най-чистата, най-благородната, най-блажената, с която някой съпруг е бил надаряван от съпругата си.

София, 1890

ОЧЕРК На незрящата учителка нищо не ѝ убягва

Децата я уважават, въпреки че е различна

Въпреки липсата на зрение, Джоана преподава френски език от пет години в малко френско градче. По думите на нейните ученици тя притежава невероятен слух.

Часът започва и учителката извиква едно по едно имената на децата за проверка. Филип чува своето, вдига ръка и отговаря: "Тук". Вместо да го отбележи в списъка, учителката обръща глава по посока на гласа му: "Бъди така мил да седнеш на мястото си", казва младата жена със спокоен глас, който внушава уважение. Всички ученици се споглеждат слисани, долавят се одобрителни възгласи и в миг шушуканията и коментарите замират. Тишината е възстановена, а младата учителка проследява отново гласа на Филип, който вече трябва да е заел мястото си два чина по-напред.

Джоана прилага специален подход

Ако учителката учудва толкова много учениците, както и колегите си, то е защото е... незряща. Ала първоначалната изненада, предизвикана от увреждането ѝ, скоро отстъпва място пред очевидното: тя не само е учителка като всички други, но дори има едно преимущество. Противно на установените нагласи от нея не може да се скрие абсолютно нищо.

Тя самата също не крие нещата, които ѝ помагат в работата като преподавател:

"В началото на учебната година – обяснява Джоана – моля всеки от учениците да избере сам чина си. Съставям брайлова схема на местата, научавам се да разпознавам гласа на всяко дете и посоката, от която той идва. Затова, когато някой смени мястото си, веднага разбирам."

Часът по литература започва. Със сигурни крачки Джоана се отправя към катедрата в центъра на класната стая, спира се и се обръща към един от учениците си: "Би ли започнал с четенето на първия параграф".

Тишина, следва пристъпване от крак на крак... За Джоана това е достатъчно, за да разбере какво се случва: "Забравил си учебника вкъщи, нали?" Ученикът прехапва устни, но отговаря честно, защото всички са съгласни с едно: не трябва дори да се опитват да злоупотребяват със ситуацията! "Това е въпрос на възпитание, на чест – обяснява Даяна, едно от момичетата преди да добави шеговито – а и при всички случаи нищо не може да се скрие от нашата учителка". И разказва за един случай: "Веднъж един от съучениците ни беше легнал върху чина. Джоана го попита нещо и когато той отговори, тя го прекъсна: "Изправи се и седни както трябва". По звученето на гласа му или дишането учителката ни

беше разбрала, че той седи в необичайна поза."

Липсата на зрение не е пречка в живота ѝ.

"Майка ми беше учителка, това бе и моята мечта."

Преди да постигне всичко това, Джоана не е пестила нито сили, нито енергия. Трябвало е да работи здраво и два пъти повече, отколкото другите. "Майка ми преподава английски и още от съвсем малка исках да стана учителка като нея – разказва тя. – Разбира се, лишена съм от зрение по рождение, но никога не съм смятала това за непреодолимо препятствие. Може би защото от най-ранна възраст семейството ми ме обграждаше с много грижи. Никога увреждането ми не е поставяло под въпрос интелектуалните ми способности, нито е било пречка да живея. До 13-ата ми година ходех в специално училище за деца с нарушено зрение, после бях приета в нормално училище, без това да поставя особени проблеми, а след това продължих и висшето си образование: завърших бакалавърска степен и магистратура по литература. Сбъднах мечтата си да стана учител и най-сетне можех да се отдам на призванието си. Между мен и децата се получи страхотно взаимодействие."

В своя избор Джоана е можела да разчита на прецизна помощна асистентка като Санди. Тя я придружавала от две години в часовете, чете ѝ писмените работи за коригиране, записва ѝ документи върху аудиокасети...

"Най-напред трябва да осъзнаеш собствения си недъг. След това е по-лесно да приемеш помощта на другите, да им се доверяваш и да преследваш това, в което вярваш – обяснява Джоана. – Да съм незряща е част от идентичността ми, построила съм живота си, като съм развивала другите си сетива и най-вече паметта си. Мисля, че днес тишината ми позволява да виждам и дори да звучи невероятно, предпочитам да остана такава каквато съм. В противен случай вече няма да бъда себе си..."

Предала е на децата най-важния урок.

За първи път Джоана застава пред учениците преди пет години. Тогава е била на 23 години. "В навечерието бях толкова разтревожена, че не можех да заспя – спомня си тя. – Питам се как учениците ще реагират... Но в крайна сметка между мен и децата се получи някакво страхотно взаимодействие и часът мина много добре."

Днес, докато слуша Камии да чете на съучениците си, Джоана винаги изпитва това прекрасно чувство. Прокарва бързо десния си показалец върху релефните точки и прекъсва Камии, за да продължи друг ученик с четенето. В този момент звънецът бие. В дъното на класната стая някои ученици вече събират вещите си. "Кой ви е казал да си събирате нещата – спира ги Джоана. И продължава: - За следващия понеделник бих искала да сте прочели следващите три глави от романа. Благодаря ви..."

Сега вече учениците са свободни. Те минават покрай нея и си взимат довиждане, а Джоана им отговаря: "Довиждане Седрик,... Жулиен, ...Даниел, Филип, ... Камии...". Вече никой не се учудва, че тя веднага казва името според гласа, но всички ще си спомнят цял живот за учителката по френски, която, благодарение на своето различие, им е дала най-добрия урок: този, който ги е научил на уважение...

По материали от сп. "Тя" бр. 30/2007

ПЕСЕН НА БРОЯ Тиха нощ

1. Тиха нощ; свята нощ!
Всичка земя е в тишина;
Виж! Витлеемската светла звезда
Мъдрите кани от чужда страна,
Гдето Христос се роди.

2. Тиха нощ! Свята нощ!
Песен сега на похвала
Ангели пеят със радостен глас!

Вест за спасение донасят до нас:
Ето, Спасител дойде!

3.Тиха нощ! Свята нощ!
Всичка земя пей с веселба;
Богу во вишните да се даде
Слава и почет; отвсякъде пей:
Мир за всегда на земя!

Лука 2:8-14

Екипът на списание “Зари” пожелава на всички весело прекарване на предстоящите светли празници.
Бъдете здрави, весели и щастливи!

ПОЕЗИЯ Представяме Ви Христо ХРИСТОВ и Мариана ХРИСТОВА

МИЛКА И СТАВРИ

Рано мома двор измете,
двор измете, кон изведе.
Яхна Милка враня коня,
вятър хладен я догонва.
Щом отиде на бунара
край върбата мъдра, стара,
там си либе тя завари -
луд гидия – снажен Ставри
да я чака с китка здравец.
Подари й росно цвете
и разтвори си ръцете
та прегърна той момата.
Огън лумна им в сърцата,
впиха устни двама млади
с обич чиста и с наслада.
Бистър извор вода лее,
славей трели в унес пее,
конят цвили и се радва, -
скоро би ще тяхна сватба.
А върбата гранки спуща,
клетва свята мълком слуша
как се двамата обричат
до живот да се обичат.

Христо ХРИСТОВ,
Попово

СЕМЕЙНА НАЗДРАВИЦА

За новата година всички сме събрани.
Нека дружбата чудесна да укрепне,

да бъде вярна, бодра и засмяна,
и красиви чувства да излеем в песни!
Бъди ми, жено, все така работна,
доволна от труда си ти се връщай.
Бъди ни здрава, пъргава, доволна,
бъди душа на гиздавата къща!
Дечица – наша бъдеща надежда -
бъдете умни, здрави и засмени,
мечтата своя всеки да отглежда.
На дома бъдете предани стопани!
Аз зная: трудности пред нас ще има,
но дързостта за миг да не пресеква!
Да срещнем с вяра Новата година!
Да крачи всеки в своята пътека!

Да е честита Новата година!
За здраве, щастие да вдигнем чаши.
Да помълчим под звуците на химна
и бъдните ни дни да са прекрасни!

Христо ХРИСТОВ,
Попово

МОЯ КОЛЕДА

Коледо, моя Коледо,
в бели си нощи бродила,
бъдник си дъбов слагала,
благи си думи казала:
"Щедра да е годината,
с песни да мине зимата.

Коледо, моя Коледо
Господ Христос родил се е
и грехове простил ни е.
С песни, молитви, дарове
Бога да благославяме!

Коледо, моя Коледо,
гойни да са стадата ни,
пълна да е софрата ни.

Коледо, моя Коледо,
ти подари ни надеждата,
с радост слова ти нареждаме:
благослови чедата ни,
благослови делата ни,
мъдрост всели в душата ни!"

Мариана ХРИСТОВА,
гр. Попово

ПЪТЕПИС Чикаго: Добре дошли на родна земя!

В огромния град живеят 100 000 българи, изградили са си две черкви и с тези думи посрещат в тях всеки гост

В дългогодишната ми практика на журналист съм преживяла какво ли не, но това, което преживях при последното ми пътуване до Щатите, бих нарекла истински стрес. Стрес от дългото пътуване, от това, което предстоеше да ми се случи.

Обикновено си позволявам придружител, но тук нямаше как. Тръгнах отначало с колежка, после продължих сама през различните щати.

Поводът беше покана за конгрес на тема "Планетарни инициативи 2007". Той се състоя в Солт лейк сити. Колебанията и притесненията ми изчезнаха, когато се запознах с хора от различни националности. Присъстваха учени, бизнесмен, млади хора, които искат да допринесат с усилията си за развитието на обществото. Обсъждани бяха проблеми на образоването, здравеопазването, околната среда, мира в света. Представих моя доклад за дейността на фондация "Достоен живот" и за здравната и социалната политика в нашата страна.

Силното ми желание бе да посетя Чикаго, за който толкова много е писано. Благодарение на подкрепата на българското консулство там успях да осъществя срещи с много нашенци.

Първата бе с българи в ресторанта на Данчо. Дни наред не бях чувала родна реч и много се зарадвах.

Присъстващите в заведението гледаха българска телевизия и аз се почувствах сякаш съм си у дома.

Чрез консулството се видях и със свещеници от черквата "Св. Иван Рилски". Запознах се с отец Валентин, родолюбив българин.

На него все България му е в ума и все мисли какво трябва да се направи, за да живеят българите в щатите още по-добре. Той е в Чикаго от 24 години и е дал много, за да се спазват традициите на Българската православна църква. Сградата на черквата е построена през 1999 г. и се посещава от повечето българи.

В нея има дори зала за концерти. Гостували са български театрални трупи, оперни певци, звучала е неведнъж и българска народна песен. Всяка неделя след литургията за присъстващите се приготвя безплатен обяд. Изненадана бях и от дейностите, които се извършват. Отец Валентин с желание ми разказа за създадения танцов състав, за театралната трупа, за неделното училище с 40 деца. Дипломите на децата се подписват лично от българския посланик във Вашингтон.

С гордост отец Валентин каза, че благодарение на двете черкви "Св. Иван Рилски" и "Св. София" в Чикаго българите са нация, която си има своя територия и затова той ме посрещна с думите "Добре дошли на родна земя".

И двете черкви са изградени със собствени средства на българската общност и затова хората ги чувстват като свои.

"В сънищата си сме в нашия край", сподели отецът.

С дейността си двете черкви спазват традицията да бъдат по-близо до народа. В черквата "Св. Иван Рилски" кипи и духовно-културен, и просветен живот. Богослужението се извършва на български език. Училището е лицензирано към Министерството на образованието и науката. Преди 4 години православните свещеници стават инициатори за създаването на българско консулство в Чикаго, тъй като в този град има повече от 100 000 българи.

Хубави думи отецът каза и за екипа на консулството, който е много близо до хората и църквата – те заедно решават българските въпроси. Тази година за Великден са приготвени 13 агнета за гостите. Българските жени правят ръчно 85 козунака. През лятото се организира и събор. Движешката сила е българската общност.

Накрая отец Валентин ме помоли да попитам защо все още българското правителство се въздържа да въведе дисциплината "Вероучение" в нашите училища. Така според него младите ще бъдат възпитани по-добре и ще станат поколение, приело християнския дух.

Срещнах се и с колегите от вестник "България". Той излиза в сряда и е с голям обем – 64 страници. В него читателите могат да намерят всичко, което ги интересува, най-вече юридически консултации.

Екипът е малък, но много амбициозен. Вестникът се разпространява безплатно.

Броят на бизнесмените и лекарите расте, издава се и български бизнес каталог. Българите са доволни от вниманието, с което са посрещнати. Американците питат с какво могат да помогнат.

Много често чуват думата благодаря.

В България тази дума по-малко се използва.

Заедно с консула Александър Пейчев посетихме и градската библиотека, където се запознахме с възможностите, които библиотеката предлага на хората с увредено зрение и за болните от паркинсон и други заболявания.

Много от читателите вземат книги за вкъщи. Някои предпочитат да ползват в библиотеката касетофон, за да могат да прослушат книга или филм с необходимите обяснения. Има поне 8 души читатели, които са на над 100-годишна възраст и повече от 60 години редовно вземат книги от градската библиотека.

В големия рехабилитационен център "Домът на светлината" хората с увредено зрение се обучават да работят с компютри и на други полезни за тях дейности. Много от читателите получават книгите по пощата. Този фонд разполага със 70 000 говорещи книги. Дебора, която ръководи отдела за специализирана литература, казва, че основната задача на екипа е да приобщава повече хора. Дебора е над 10 години в тази библиотека и е свикнала да контактува с хората. Всяка седмица се организират обсъждания на книги и други културни прояви. Хора, изпаднали в криза, успяват да се върнат към живота чрез хубавите книги, които вземат от библиотеката. Много са и благодарствените писма и стихотворенията, посветени на грижата на екипа към незрящите читатели.

Федералните власти отпускат достатъчно средства, за да се навлезе в новите дигитални технологии.

Трудно можем да ги стигнем американците! Разхождах се спокойно с дъщеря ми по улиците на Чикаго, без да се страхувам, че мога да си изкълча глезена или че ще ме блъсне кола. По главната улица "Мичиган" гъмжеше от хора, имаше и какви ли не манекени, изкуствено направени.

Едни хора свиреха, някои просеха. Оживлението в града беше голямо по повод празника на труда "Лейбър дей". Често се чуваха клаксоните на пожарни и линейки. Имах чувството, че съм в друг свят. Добре знаех, че съм зад океана в една огромна страна, в която трудно може да се види и усети всичко за толкова малко време. Чикаго е хубав град, но напрежението е голямо и затова в почивните дни хората предпочитат да бъдат край езерото в добре подредените паркове.

Бях поканена на гости в американско семейство. Силно впечатление ми направи мъжът, който приготви вечерята с удоволствие и след това събра съдовете и ги изми, докато в това време жената спокойно разговаряше с нас. Трудно можем да кажем, че сред българските мъже този човек има много следовници.

Тръгнах си от Чикаго малко натъжена и в същото време доволна от това, което усетих и от доброто отношение на хората към мен. Пътувах с холандските авиолинии към София и останах възхитена от обслужването в самолета и от специалното внимание към мен. На някои от аерогарите по дългия ми път обратно имаше зали за чакащи инвалиди. Питам се кога ли и у нас хората с увреждания ще бъдат поставени на такава почит?

Таня ЙОВЕВА

СВЕТЛИ ХРИСТИЯНСКИ ПРАЗНИЦИ 4 декември - Бъдни вечер

На Бъдни вечер трапезата не се вдига и огънят не бива да угасва

В навечерието на Коледа, на 24 декември в тесен семеен кръг се посреща Бъдни вечер. Този празник е свързан с надеждите за здраве, плодородие и благополучие.

На Бъдни вечер последователно се извършват следните обреди: бъднівечерска трапеза и вечеря, бъднівечерен огън /бъдник/ и коледуване.

Ето какво съм запомнил от разказите на баби и дядовци. Най-възрастният мъж от семейството един-два дни преди празника отива в гората да намери и отсеке дъбово или буково дърво. Възрастният човек носи дървото до вкъщи задължително на дясното си рамо. Според поверието това се прави, за да

има здраве в семейството, добър ред и щастие през настъпващата година.

В къщата цялото домочадие тържествено посреща дядото. Притихнали, децата наблюдават как той, седнал до огнището, прави малка дупка в дебелия край на дървото, намазва я с масло от кандилото, сипва вътре няколко капки червено вино и я запушва с дряново чепче. Така приготвеното дърво за Бъдни вечер /в моя роден Гоцеделчевски край го наричат „първа кадилка”/ се оставя до огнището. Най-тържественият момент е традиционната бъднишка трапеза. На нея се събират всички от семейството – вечерят, пожелават си здраве и нови успехи, пеят песни и разказват приказки. Самата трапеза е израз на желанието на семейството да отдава своя труд за повече здраве и блага. Вярва се, че колкото е по-богата трапезата, толкова по-богат и здрав ще бъде домът през годината. На трапезата се нареждат сурова пшеница, царевича, дренки, круши, изсушени сливи, мляко, сланина и други неща, които не се ядат. Ядат се само постните ястия, макар че и другите се слагат на масата. На софрата непременно се поднася измесен кравай, наричан боговица, вечерник или коледник. Посланието на богато наредената трапеза е ясно – от всичко да има през годината! Главно място се отделя на бъднивечерския хляб и народните гозби. Обредният хляб е най-важната и хубава украса. Скрытата в него сребърна пара носи късмет.

Вечерята започва с прекадяване с тамян, като най-напред се прекадяват домът и животните. Храненето на трапезата се ръководи от най-възрастния в семейството. Той разчупва боговицата и раздава по съответния ред на всеки от присъстващите по парче. На първо място се дава парче на закрилницата на къщата Света Богородица, а след това се отделя къс за добри хора, които през годината могат да донесат щастие.

Огънят от обредното дърво гори през цялата нощ. В народните представи дъбовото дърво е символ на дълголетие, на плодородие и на юначество, защото има силна енергия. Горенето на това обредно дърво в семейното огнище през дългата бъднивечерска нощ символизира прехода от старата към новата година и се свързва с почитането на предците.

Трапезата не се вдига, стои през цялата нощ, за да я огрее слънцето. Вярва се, че починалите предци идват на Коледа и сядат на софрата. Ето защо за тази вечер, който, където и да е – на гурбет, на екскурзия, в далечни краища – бърза да се прибере, за да седнат всички заедно в къщата. Защото тази трапеза е обща и запазва къщата цяла.

Димитър БОТУШЕВ

25 декември - Рождество Христово (Коледа)

На Коледа - един от най-големите църковни празници - християнският свят чества рождението на Сина Божий Иисус Христос. Според Евангелието това събитие е станало в гр. Витлеем, провинция Юдея.

Пророк Данаил предсказал, че Христос ще се яви 490 г. след възстановяването на Йерусалимския храм. С приближаването на указаното време всички надежди на юдеите се устремили към идващия Месия. Малко преди раждането Света Дева Мария, заедно с Йосиф отива във Витлеем. Те не могли да намерят място в странноприемницата и били принудени да се подслонят в една пещера извън града, където пастирите затваряли овцете. Тук Мария родила Сина си, повила Го в пелени и положила в ясли, където били привързани осел и вол. С дишането си животните сгръвали божествения Младенец. В мига на Рождеството в небето пламнала необикновена светлина, явил се ангел, който съобщил на намиращите се наблизо пастири, че на света е дошъл Спасителят. Витлеемските пастири били и първите хора, които се поклонили на Бога Син. Младенецът Иисус почитат и трима източни царе, доведени във Витлеем от изгрялата пътеводна звезда. С Рождеството си Христос донася частица от светостта на небесния мир. С неговото идване на земята се отбелязва началото на новата ера.

Празникът Рождество Христово е своеобразно продължение на Бъдни вечер, защото започва още от полунощ с обичая коледуване. В него участници са само мъже - ергени, годеници и наскоро женени, които се наричат коледари. От полунощ до сутринта те обикалят домовете, пеят коледни песни с

пожелания за здраве, щастие в семейството и богата реколта, а стопаните ги даряват с коледарски кравай.

Рождество Христово се отбелязва като официален празник с решение на 9-ото Народно събрание от 28 март 1990 г.

6 януари - Свето Богоявление (Йордановден)

Богоявление /Йордановден/ е третият по значимост християнски празник през годината. Според библейската легенда на този ден Иисус Христос е покръстен във водите на река Йордан от Свети Йоан Кръстител. В момента на кръщението небето се отваря и Светият дух слиза върху Христос във вид на гълъб, а от небето се разнася глас: "Този е моят възлюбен син, в когото е моето благоволение!" Оттук и названието на празника - Богоявление.

Празникът има различни имена в страната - Кръстовден, Водици, Водокръщи и други. Според народното поверие през нощта срещу Богоявление в глуха доба небето се отваря и всеки, който го види, ще получи от Бог това, което си пожелае. Вярва се още, че тогава спира водата, пречиства се, след което придобива голяма сила. Затова денят е известен още като Водици и Водокръщи. За здраве всички участват в освещаването на водата, когато след празнична черковна служба, свещеникът хвърля Светия кръст във водата. Млади мъже се хвърлят въпреки студа и ниската температура и изваждат кръста от водата. Който го извади, бива честит и здрав през цялата година. Болни се къпят във водата, където е хвърлен кръстът. Ако хвърленият във водата кръст замръзне, предвещава здраве и голям берекет. Ако пък времето е студено и сухо, се приема като знак за плодородна и добра година. Накрая - с китка босилек свещеникът напръсква хората за здраве.

Йордановден се смята за последен от периода на т.нар. мръсни дни. Срещу празника е третата, последна кадена вечеря. Към постните ястия на нея се прибавят орехите, суровото жито и недогорялата свещ от предишните кадени вечери.

Обредната трапеза включва прясна пита, колачета, сърми с кисело зеле, пълнени чушки, зеле, фасул, орехи, вино.

Имен ден празнуват: Йордан, Йорданка, Данчо, Дана, Боян, Богдан, Богдана.

На 6 януари на тържествен парад се освещават военните части и бойните знамена. Първият водосвет е направен на 19 август 917 г. преди битката при река Ахелой, в която българските войски, водени от цар Симеон, разгромяват византийците. Ритуалът се извършва от 1879 г. до 1946 г.

На 6 януари 1993 г. със заповед на министъра на отбраната се възобновява българската традиция на Богоявление да се освещават бойните знамена на Българската армия.

7 януари - Ивановден

Този ден християнската църква отрежда на най-великия от пророците, който ревностно проповядва идването на Христос сред хората - Свети Йоан Кръстител. Светецът се почита като покровител на кумството и побратимството. На Ивановден продължават обичаите и обредите, свързани с вярата в чудодейната здравеносна сила на водата. Къпят се булките и младоженците, които са се оженили през тази зима до Ивановден; къпят се всички именници; къпят се годежите моми и ергени. На Ивановден на обед младоженците отиват на гости в дома на своите кумове и им носят кравай, млин, ракия и вино. Кумовете ги канят на тържествена трапеза. Младите гостуват и на девера. В тракийските земи на Ивановден или малко по-късно - на Бабинден или на Атанасовден, се предприемат обредите за

побратимяване на момците - "хващане на арътлици". Ако трима другари искат да станат побратими, в този ден те последователно се събират в дома на всеки от тях, като започват от дома на най-възрастния. Майката посреща тримата и ги закичва с по една китка от бръшлян и чимшир. На всяка китка е вързана златна паричка с червен конец. Като ги закичва, майката ги благославя: "Оттук нататък побратими да станете! Да не се карате и лоши думи да не си изричате, да се обичате и уважавате като братя!" Ритуалът се повтаря в дома на всеки момък. В Ямболско обредът на побратимяване е значително по-разгърнат. Там момците или женените мъже, които ще станат арътлици, стъпват символично с десния крак едновременно върху живи въглени, след което си раздават специални обредни хлябове и отпиват последователно от паница с червено вино. В Родопската област на Ивановден сгодените ергени отиват тържествено на гости заедно с родителите си и свои роднини в дома на своите годеници. След като бъдещата свекърва умие лицето на девойката и я закичи с китка и златна паричка, всички сядат край софрата и се угощават богато. Екипът на „Зари” пожелава на всички декемврийски и януарски именници здраве, щастие и весело прекарване на празниците. И да не забравят да почерпят!

Коледната елха

Украсяването на коледна елха е традиция, която датира от доста векове. Днес празникът Рождество Христово не е пълен и истински без красиво украсеното борово дръвче.

Според една от най-старите легенди първото коледно дръвче било поставено в Германия през първата половина на 8-и век. Борчето обаче нямало украса. Голяма заслуга за приемането на елхата като един от символите на Рождество Христово има британският монах Бонифаций. Той изнесъл коледна проповед пред германските друиди в град Гайсмар. Поклонниците смятали дъба за свещено и неприкосновено дърво, а задачата на Бонифаций била да ги убеди, че борът е божествено растение. Английският монах събрал друидите около един дъб и Бонифаций го отсякъл. Дървото паднало и смачкало цялата растителност около себе си, с изключение на едно малко борче. Така Бонифаций след дълги проповеди убедил насъбралите се хора, че оцеляването на елхичката е чудо и я обявил за "божественото дръвче".

Поставянето на коледна елха постепенно се разпространявало в различните райони в Германия, докато през 16-и век се превърнало в основно задължение на семействата там. През 1561 г. в страната бил обнародван и специален закон, според който "всеки гражданин трябва да има в дома си за Коледа поне едно дръвче с размери, не по-големи от тези на дължината на осем стъпки". Първоначално украсата на елхата се състояла от подръчни материали - многобройни розички, направени от цветна хартия, ябълки, сладкиши, захар. През 1815 г. започва украсяването на елхите с играчки от дърво и тенекиени парченца. Три десетилетия по-късно в Германия се появяват и първите манифактурни стъклени топки. През 1870 г. започва и промишленото производство на играчките за коледното дръвче. Първите електрически гирлянди са били запалени в САЩ през 1882 г.

Важно място сред хората, които са допринесли за популяризирането на коледната елха, заема и християнският просветител Мартин Лутер. Още през 16-и век той поставил, освен традиционната украса, запалени свещи върху клонките на дръвчето. Прибирайки се една зимна вечер, религиозният лидер бил очарован от звездите, които проблясвали между клоните на високите борове. За да възпроизведе пред семейството си невероятната картина, той поставил елха в средата на стаята вкъщи, наредил върху нея обикновени свещи и ги запалил - ефектът бил невероятен.

През 18-и век коледното дръвче се превърнало в задължително за Рождество Христово. От Германия традицията за украсяване на борчето за Коледа стигнала и до другите части на Западна Европа. В Англия елхата придобила популярност едва през 19-и век. Съпругът на кралица Виктория принц Албърт, който бил с немско потекло, донесъл и украсил първото коледно дръвче през 1840 г.

Кралицата страшно се въодушевила от идеята и оттогава всяка година дворецът украсявал елха за светлия празник.

Америка също се запознава с красотата на борчето чак през 18-и век. Традицията била поставена от германски изселници, живеещи в щата Пенсилвания. С настъпването на 20-и век елхите вече се

поставяли за Рождество Христово в целия християнски свят.

Най-скъпата коледна елха, правена до този момент в света, беше поставена през 2002 г. в частен клуб в центъра на Токио. 6-метровото дърво беше украсено с бижута и скъпи часовници, чиято обща стойност възлизаше на около 11 млн. долара. Елхата беше украсена от многобройни прозрачни топки, в които бяха поставени бижутата. Сред тях имаше часовник на стойност 154 млн. йени с 44-каратов диамант. Общото тегло на диамантите и на останалите скъпоценни камъни на елхата бе около 1000 карата. Скъпите играчки бяха изработени от швейцарската компания "Пиаже".

Всяка година за Рождество Христово се продават около 80 млн. елхички във всички точки на земното кълбо. Очаква се тази година в Америка за бъдат продадени 24 млн. празнични борчета, чиято стойност е около 800 млн. долара.

По материали от в-к "Стандарт"

Коледни рецепти

Торта Коледна звезда

ПРОДУКТИ:

150 г захар,
5 бр. Яйца,
3 с.л. (30 мл) вода,
200 г бадеми
50 г какао
3 ч.л. (15 г) нескафе
25 г нишесте или брашно

За пълнежа:

200 г конфитюр от ягоди
4 с.л. (40 мл) ром

За крема:

250 г масло
100 г пудра захар
3 бр. яйца
150 г течен шоколад
4 с.л. (40 мл) ром

ПРИГОТВЯНЕ:

На блата: Жълтъците се разделят от белтъците. Разбиват се на крем със 100 г захар и водата. Белтъците се разбиват с останалата захар на сняг и се прибавят към жълтъците. Смесват се бадемите, какаото, кафето и нишестето и също се прибавят към жълтъците. Сместа се разбърква леко и се изсипва в намаслена тефлонова кексова форма и се пече около 45 минути в предварително загрята до 160 градуса фурна. Блатът се изважда от формата и се оставя върху решетка да изстине. След това се изрязва във формата на 8 лъчева звезда и в хоризонтал се нарязва на 3 отделни блата.

На пълнежа: Конфитюрът се разбърква с рома и с получената смес се пълни звездата.

На крема: Размекнатото масло се разбива с пудрата захар. Прибавят се яйцата, течния шоколад и рома. Всичко това се разбива добре и с едната част от крема се намазва тортата отстрани, а с останалата част с шприц с кръгъл отвор се правят ленти отгоре върху звездата. Украсява се по желание.

Коледни орехови звездички

ПРОДУКТИ:

3 белтъка
250 гр пудра захар
1 с.л. канела
350 г ситно смлени бадеми
1 ч.л. лимонов сок

ПРИГОТВЯНЕ:

Сложете белтъците и лимоновия сок в суха купа и с миксер развийте на твърда пяна. Като продължавате да разбивате, постепенно добавяйте пудрата захар. Отделете 3 с.л. от сместа. В останалата добавете канелата и смлените бадеми и много добре разбъркайте. Загънете тестото с домакинско фолио и сложете за 30 мин в хладилник. Загрейте фурната до 130 градуса. Постелете тавата с хартия за печене или пергаментова хартия. Върху посипана с брашно повърхност разточете тестото на пласт с дебелина 1 см. С малка формичка, оваляна в брашно изрежете звездички и ги сложете в тавата. Отгоре с четка намажете сладките с отделените 3 лъжици яйчена смес. Печете 15 мин, след това намалете температурата до 100 г и печете още 20 мин.

Тиквеник

ПОРЦИИ: 6

ПРОДУКТИ:

1 пакет фини кори, 1 кг тиква, 1 ч.ч. захар, 100 г изпечени орехи, канела, 1 ч.ч. олио

ПРИГОТВЯНЕ:

Тиквата се настъргва на ренде и се поръсва със захарта, начуканите орехи и няколко щипки канела. Всяка кора се полива с лъжица олио и равномерно се разпределя плънката от тиква. Корите се навиват на руло. Нарездат се в тава, намазана с олио, поливат се отгоре с малко олио. Пече се на умерена фурна. Преди сервиране се поръсва с пудра захар.

Коледни сарми

ПРОДУКТИ:

1 кг тлъсто свинско месо
1-2 бр. кисели зелки
30 г мас
червен пипер
чубрица
черен пипер
сол

ПРИГОТВЯНЕ:

Месото се нарязва на еднакви малки парченца. Посолява се и се поръсва с чубрица и черен пипер. Нарязват се листата на зелката според големината на парченцата месо. Всяко парче се увива като сарма. Сармите се нареждат в плитка тенджера, чието дъно е покрито със ситно нарязано зеле. Заливат се с 1 ч.ч. (200 мл) топла вода и 1 ч.ч. (200 мл) зелен сок, притискат се с чиния и се варят на умерен огън. Готовите сарми се заливат с препържената мас с червения пипер и се поднасят топли.

Пълнена пуйка със сармички

ПОРЦИИ: 8

ПРОДУКТИ:

1 средно голяма пуйка (около 3 кг.)
1 голяма кисела зелка
50 г краве масло
50 г шунка, нарязана на ситно
1 глава лук
100 г бекон
1 голяма ябълка
2 с.л. стафиди
2 с.л. коняк
1 ч.ч. ориз
1/2 ч.ч. вино
2 с.л. олио
3 с.л. свинска мас (или олио)
1 лимон
3 ч.ч. вода
сол, черен пипер и ким на вкус

ПРИГОТВЯНЕ:

Пуйката се измива, намазва се отвътре и отвън със сол, масло и черен пипер и се поръсва със сока от 1 лимон. Стафидите се накисват в коняка за 10 минути, за да набъбнат. Запържва се нарязания на ситно лук, ориза, стафидите и шунката в 2 с.л. олио. Добавя се 1 ч.ч. вода и се вари до набъбване на ориза. Прибавя се настърганата ябълка, сол и черен пипер. С тази плънка се правят малки сармички с част от киселото зеле. С тях се пълни пуйката и след това се зашива отвора с бял конец (или се забожда с клечки за зъби). От останалото зеле се отделят няколко големи листа, а останалата част се нарязва на ситно и се запържва в тавата, в която ще се пече пуйката в свинската мас. След това се поръсва със ситно нарязания бекон. Пуйката се слага върху така приготвената подложка с корема нагоре, покрива се със зелени листа (за да не прегори). Сипват се 2 ч.ч. вода и се пече на умерена фурна. От време на време се полива със соса. Обръща се на няколко пъти и се добавя по малко топла вода при необходимост. Опечената пуйка се познава по това, че лесно се набожда с вилица и от мястото на пробождането, изтича светъл прозрачен сок. Изпечената пуйка се изважда, а зелето се поръсва с малко ким и виното и се пече още 10 минути. Сервира се с гарнитура от варени картофи и плодове от компот от дюли, кайсии или праскови (те омекотяват киселия вкус на зелето).

Коледна пита

ПРОДУКТИ:

1 кг брашно
3 бр. яйца
750 г кисело мляко
1/4 ч.ч. (50 мл) олио
20 г мая
1 ч.л. (5 г) сода бикарбонат
сол
захар
1 бр. жълтък

ПРИГОТВЯНЕ:

Маята се разтваря в малко хладка вода, сол и щипка захар. В брашното се прави кладенче, изсипва се втасалата мая и останалите продукти и се замесва тесто. Питата се оставя да втаса. Намазва се след това с 1 жълтък и се пече.

